

ХРОНІКА

ПРЕЗЕНТАЦІЯ КНИГИ “ДОКТОР БАБАСАХЕБ АМБЕДКАР” У ПЕРЕКЛАДІ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ (Київ, 1 березня 2017 р.)

1 березня 2017 р. в Інституті міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка відбулася презентація книги “Доктор Бабасахєб Амбедкар” – біографії відомого індійського громадського діяча, творця Конституції Республіки Індія і борця за права недоторканих. Автор біографії – Васант Мун, переклад на українську мову (з англійської) зробила Олена Анатоліївна Борділовська, доцент Інституту міжнародних відносин. Книга вийшла у видавництві “Бланк-прес”, видання здійснено за фінансової підтримки Посольства Республіки Індія в Україні. На презентації виступив Надзвичайний і Повноважний Посол Республіки Індія в Україні Манодж Кумар Бгарті, якій надав коментарі до документального фільму про життя та діяльність Б. Р. Амбедкара. Своїми враженнями від знайомства з досвідом конституційної діяльності в Індії поділився професор М. М. Гнатівський, доцент Інституту міжнародних відносин. Також під час заходу голова Всеукраїнської асоціації індологів О. І. Лукаш розповіла про цілий ряд цікавих заходів, присвячених видатному індійському діячеві.

2016 рік у Республіці Індія було оголошено Роком Амбедкара – на честь 125-річчя від дня народження та 60-річчя смерті вченого-економіста і юриста, політика, борця за права людини Бгірао Раджі Амбедкара. Після здобуття Індією незалежності в 1947 р. він увійшов до складу першого кабінету міністрів, дістав посаду міністра юстиції і голови комітету з підготовки Основного закону країни. Тож Амбедкар знаний передусім як творець найбільшої у світі за обсягом Конституції, з детально розробленими принципами захисту прав людини. Можна вважати, що саме його заслугою є відображення в Конституції Індії принципів рівності і людської гідності, які чітко кореспондуються з положеннями Декларації прав людини ООН. Це й не дивно, адже все своє життя він поклав на те, щоб такі принципи на решті запанували в його улюбленій Індії.

Назва книги досить символічна: доктор Амбедкар – так офіційно зверталися до нього співвітчизники, аби підкреслити його вченість і здобуті наукові ступені (Колумбійського університету і Лондонської школи економіки); Бабасахєб – так в Індії звертаються до людей, яких люблять і поважають.

Щоб досягнути геній доктора Б. Р. Амбедкара, мабуть, треба якщо не народитися індійцем, то принаймні бути знайомим з особливостями індійських соціальних традицій. Інакше важко збагнути, що людина інколи не може претендувати в житті ні на що, оскільки від народження має дуже низький соціальний статус, який фактично неможливо змінити. Адже такою є система варново-кастової організації індійського суспільства: що вже говорити про здійснення великих мрій, коли ніхто навіть не дасть тобі склянку води і не дозволить сісти поруч, бо ти народився на найнижчому суспільному щаблі. Звичайно, життя змінюється, і навіть у такій традиційній країні, як Індія, люди, відомі нам як недоторкани, сьогодні вже мають набагато більше можливостей. Але Б. Р. Амбедкар з’явився на світ саме в такій

родині наприкінці XIX сторіччя, коли сила звичок і соціальної градації була надзвичайно міцною. Щоб її здолати, він усе життя боровся – за своє право вчитися, викладати і працювати на благо батьківщини. Більш того, він волів бачити поруч із собою інших представників пригноблених верств населення, тож своїм прикладом намагався пробудити в них гідність і самоповагу.

Він став першим вихідцем з такого середовища, який зміг здобути повноцінну освіту: спочатку закінчив середню школу (1908), потім коледж у Бомбеї (1912), завдяки гранту від прогресивного правителя Бароди (територія сучасного штату Махараштра) пізніше поїхав вчитися до США, де закінчив університет (1916), потому навчався у Британії, де здобув ступені бакалавра (1921) і доктора наук (1923), дістав право на роботу адвокатом. Цей випадок був унікальним для тогочасної Індії: долаючи усі складнощі і забобони, хлопець, якому не дозволялося в школі навіть сидіти поруч з іншими учнями, здобув освіту, яка дозволила йому боротися за права інших, подібних до нього за походженням.

Повернувшись до Індії, він працював адвокатом і викладав у Бомбейському коледжі, долучився до соціальних проектів. За його ініціативою було проведено декілька громадянських кампаній щодо допуску недоторканих в індуїстські храми. Амбедкар вважав, що поруч із боротьбою за незалежність нагальним питанням є реформація суспільного устрою країни, адже “політична тиранія – ніщо в порівнянні з соціальною”, за його словами. Він це знав із власного досвіду, оскільки від народження відчував, яким ярмом може бути соціальна градація, у випадку Індії – кастова. Він вперше в Індії зробив спробу об’єднати представників нижчих верств суспільства: 1936 р. створив Незалежну робітничу партію, а в 1942 р. – Федерацію зареєстрованих каст. Також у 1936 р. разом з Махатмою Ганді добився спеціальної квоти в Законодавчих зборах Індії для представників нижчих каст, а замість терміна “недоторкани” за ініціативою Ганді був введений до обігу термін “харіджани” – “божі люди”. Сам Амбедкар вживав інший термін – “даліти”, тобто “пригноблені”, і взагалі мав багато розходжень з “батьком нації” М. К. Ганді (до речі, він не називав його Махатмою, а звертався просто “містер Ганді”). Зокрема, Амбедкар бачив майбутнє Індії як прогресивної, індустріально розвинутої країни і зовсім не ідеалізував індійську сільську общину, як це робив Ганді. До того ж він волів позбавитися від ярма кастової системи, тоді як Ганді закликав лише до її реформування.

Бабасахіб Амбедкар залишив великий науковий спадок, серед його книг такі різноманітні праці: “Проблеми рупії”, “Еволюція провінційних фінансів у Британській Індії”, “Каста в Індії”, “Штати і меншини”, “Загадки індуїзму”, “Недоторкани: тези про походження”, “Роздуми про Пакистан”, “Будда і його дгамма” та ін. Він прагнув справжніх змін у всьому, волів бачити свою країну незалежною від британців, вільною і такою, де люди різних віросповідань, чоловіки і жінки матимуть рівні можливості і зможуть бути щасливими.

На жаль, не всі його мрії здійснилися. Індія стала незалежною державою, що керується детально розробленою Конституцією, проект якої представив доктор Амбедкар. Проте втілити в життя принципи Конституції виявилось справою непростю. Розчарований у тому, що кастейзм і ортодоксальні підходи не хочуть іти так швидко із життя, Амбедкар прийняв рішення перейти в іншу релігію, також народжену на індійській землі, – буддизм. Учення Будди здавалося йому привабливим передусім тому, що члени общини-дгамми почуваються тут рівними, на відміну від індуїстів, розділених кастами. За декілька місяців до своєї смерті разом із дружиною і сотнями тисяч своїх послідовників Б. Р. Амбедкар здійснив церемонію переходу до буддизму, намагаючись у такий спосіб утілити свою мрію про рівність і повагу до прав людини.

У 1990 році уряд Індії визнав неоціненний внесок доктора Амбедкара в розбудову сучасної демократичної країни, якою є Республіка Індія сьогодні: його було нагороджено найвищою державною відзнакою країни – Бгарат Ратна (“Індійський скарб”).

Книга розрахована передусім на читача, який хоча б коротко знає історію Індії і принаймні в загальних рисах розуміється на особливостях індійської культури. Для тих, хто буде вперше знайомитися з індійською специфікою, перекладач намагався зробити примітки і пояснення. Можна тільки додати, що в книзі збережено авторську стилістику і підхід до викладення матеріалу, а також усі традиційні для індійців терміни.

О. А. Борділовська